

ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА:

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Міжуніверситетська колективна монографія

Випуск 4

За редакцією
д.е.н., доц. Л. О. Волощук
д.е.н., проф. Є. І. Масленнікова

ОЛДІПІЮС

2019

УДК 330.341.1
I-66

*Рекомендовано до друку Вченою радою Економіко-правового факультету
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова
(протокол № 4 від 15 листопада 2019 р.)*

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеського національного політехнічного університету
(протокол № 3 від 29 жовтня 2019 р.)*

Рецензенти:

Лисюк Володимир Митрофанович – доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу ринкових механізмів і структур Інституту проблем ринку на економіко-екологічних досліджень НАН України (м. Одеса);

Пилипенко Андрій Анатолійович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і бізнес-консалтингу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (м. Харків);

Погорелов Юрій Сергійович – доктор економічних наук, професор, радник члена Рахункової палати України, професор кафедри фінансового права та фіскального адміністрування Національної академії внутрішніх справ (м. Київ)

Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти : монографія / I-66 Л.О. Волошук, Є.І. Масленніков, Е.А. Кузнєцов, Ю.М. Сафонов, С.В. Філіппова та ін. ; за ред. д.е.н., доц. Л.О. Волошук, д.е.н., проф. Є.І. Масленнікова. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. – Випуск 4. – 524 с.

ISBN 978-966-289-330-4

Міжуніверситетську колективну монографію присвячено дослідженню актуальних теоретичних, методологічних та прикладних аспектів управління в умовах інноваційної економіки. В представлених результатах наукових досліджень вчених різних закладів вищої освіти України продовжено наукову дискусію щодо теоретико-методологічних засад, організаційно-економічних механізмів та управлінського інструментарію забезпечення інноваційного розвитку вітчизняної економіки. Монографія буде корисною для науковців та викладачів, здобувачів вищої освіти в галузях «Економіка», «Управління та адміністрування», а також фахівців-практиків зацікавлених проблематикою інноваційної економіки та інноваційного розвитку.

Монографію підготовлено в рамках тем НДДКР: «Макроекономічне планування та управління системою вищої освіти України: філософія і методологія» (реєстр. № 0117U002531, 2017-2019 рр.); «Економічне оцінювання та обліково-аналітичне забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності та економічної безпеки на мікро- та макrorівні» (реєстр. № 0116U006740, 2016-2019 рр.); «Конкурентна розвідка в безпекоорієнтованому управлінні інноваційно-інвестиційним розвитком підприємств стратегічного значення для національної економіки і безпеки держави» (реєстр. № 0119U002005, 2019-2021 рр).

УДК 330.341.1

© Л.О. Волошук, Є.І. Масленніков, Е.А. Кузнєцов,
Ю.М. Сафонов, С.В. Філіппова та ін., 2019

ISBN 978-966-289-330-4

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	10
РОЗДІЛ 1 ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ СПРЯМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ІНСТИТУЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІД ВПЛИВОМ ФАКТОРІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	13
<i>д.е.н., доцент Григор'єв Г.С. Національний університет «Києво-Могилянська академія»</i>	
РОЗДІЛ 2 «НОВА НОРМАЛЬНІСТЬ» ПРОФЕСІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ЕПОХУ СИНГУЛЯРНОСТІ	31
<i>д.е.н., професор Кузнєцов Е.А. Одеський національний університет імені І.І. Мечникова</i>	
РОЗДІЛ 3 INNOVATIVE DOMINANTS IN THE PROCESS MODELING OF INTERNATIONAL STRATEGIES: TOPICAL ISSUES OF ADMINISTRATION 2019	53
<i>Doctor in Economics Karpenko Lidiia Odessa Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine Ph.D in Economics Voronzhak Pavlo Institute of Business, Economy and Information Technologies Odessa National Polytechnic University</i>	
РОЗДІЛ 4 ХАРАКТЕРИСТИКА МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ПРОМИСЛОВОЇ ГАЛУЗІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	72
<i>д.е.н., професор Сафонов Ю.М. Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту» д.е.н., доцент Мельник Ю.М. Навчально-науковий інститут прикладної економіки і менеджменту імені Г.Е. Вейнштейна Одеської національної академії харчових технологій</i>	

РОЗДІЛ 5 ІНСТРУМЕНТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ У ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ	89
<i>д.е.н., професор Масленніков Є.І.</i> <i>Одеський національний університет імені І.І. Мечникова</i>	
РОЗДІЛ 6 РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ У СВІТОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР	102
<i>к.е.н., доцент Радченко О.П.</i> <i>Одеський національний університет імені І. І. Мечникова</i>	
РОЗДІЛ 7 КЛЮЧОВІ ПІДХОДИ ДО ВИБОРУ І ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ	116
<i>к.е.н., доцент Станіславик О.В.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 8 АНАЛІЗ НОРМАТИВНИХ ЗАСАД ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ	128
<i>д.е.н., доцент Волощук Л.О.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i> <i>аспірантка Носовець О.І.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 9 ЕКОНОМІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІЗНЕС-СТРУКТУР В УМОВАХ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ	156
<i>к.е.н., доцент Ковтуненко Ю.В.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i> <i>асистент Криворотенко О.О.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 10 ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПЛАНУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	164
<i>д.е.н., доцент Побережець О.В.</i> <i>Одеський національний університет імені І.І. Мечникова</i>	

РОЗДІЛ 11 СТРАТЕГІЧНО-ОРІЄНТОВАНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	177
<i>к.е.н., доцент Свінарьова Г.Б.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 12 УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ В СИСТЕМІ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	191
<i>д.е.н., доцент Волощук Л.О.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i> <i>аспірантка Хвальчик І.Л.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 13 ЗНАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ІННОВАЦІЙНО-АКТИВНИХ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ	203
<i>к.е.н., доцент Смоквіна Г.А.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 14 ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНСТИТУЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	218
<i>д.е.н., професор Стоянова-Коваль С.С.</i> <i>Одеський державний аграрний університет</i> <i>к.е.н., доцент Гоголь М.М.</i> <i>Одеський національний університет імені І. І. Мечникова</i>	
РОЗДІЛ 15 ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ	227
<i>к.е.н. Шацькова Л.П.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i> <i>магістр Шацьков В.В.</i> <i>Одеський національний політехнічний університет</i>	

- С.В. Філіппова, Л.О. Волощук, С.О. Черкасова. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2015. – 196 с. Режим доступу:<http://dspace.opu.ua/jsruil/handle/123456789/6084>
12. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів [Текст]: навчальний посібник / за заг. ред. д-ракон. наук, проф. С. Фролова; [С. Фролов, О. Козьменко, А. Бойко та ін.]. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. – 332 с.
 13. Волощук Л.О. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком підприємства // Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства». Львів. Вид-во «Львівська політехніка», 2017. С. 43-44.

РОЗДІЛ 13

ЗНАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ІННОВАЦІЙНО-АКТИВНИХ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту,
Одеський національний політехнічний університет
Смоквіна Г.А.*

На сучасному етапі розвитку економіки і епохи розвитку економіки знань, інновації сприяють сталому розвитку країн, галузей і підприємств більшість з яких почали визнавати важливість інновацій як рушійної сили економічного зростання трансформуючись з трудомістких в наукоємні.

Містоутворюючі підприємства підвищуючи свою конкурентоспроможність концентруються на своїх інноваційних потужностях отримуючи конкурентну перевагу серед своїх конкурентів. У зв'язку з чим знижується залежність від матеріальних активів і підвищується від нематеріальних до яких відноситься людський потенціал, знання, культура тощо.

Підприємства що не реагують на зміни внутрішніх і зовнішніх факторів стрімкого розвитку ринку, найчастіше витісняються з ринку конкурентними перевагами інноваційно-активних підприємств.

Ситуація в економіці України досі залишається нестабільною, оскільки не створюються належні передумови економічного росту, зберігаються и загострюються економічні й соціальні проблеми, Які вимагають невідкладної активізації державної інноваційної політики.

Оскільки інноваційний чинник значно впливає на конкурентоздатність країни, галузей та підприємств, доцільно проаналізувати стан інноваційної діяльності та розвитку України. Найбільш

узагальнюючим показником що характеризує стан інноваційної діяльності країн та України в тому числі – є Глобальний інноваційний індекс. Зведені показники дослідження Глобального інноваційного індексу України наведені в табл. 1.

Таблиця 1. Показники Глобального інноваційного індексу України за 2016-2018 рр.

Підіндекс, місце	2016	2017	2018
Місце у рейтингу серед країн	128	127	126
Інституційний рівень	101	101	107
Використання знань та технологій	33	32	27
Людський капітал і дослідження	40	41	43
Глобальний інноваційний індекс	56	50	43
Творчий потенціал	58	49	45
Розвиток ринку	75	81	89
Розвиток бізнесу	73	51	46
Інфраструктура	99	90	89
Індекс ефективності інновацій	12	11	5

Джерело: складено автором за [27; 28; 29]

Як видно з табл. 1 Глобальний інноваційний індекс України має тенденцію до підвищення місця рейтингу у 2018 році у порівнянні з 2017 роком на 7 та 13 позицій відповідно до 2016 році, що свідчить про поліпшення ситуації у сфері інноваційної діяльності. Також спостерігається поліпшення стану на 7 позицій у 2018 році в порівнянні з 2016 роком за ефективністю інновацій що характеризує створення сприятливих умов для інноваційної результативності, тобто Україна займає 5 місце у рейтингу серед країн, що свідчить про зростання ефективності інноваційної діяльності. Однак слід зазначити, що в Україні розвиток та рівень інноваційної діяльності досі залишається низьким. Ефективна реалізація людського капіталу все більше стає конкурентною перевагою в інноваційній конкурентоспроможності України. За даними таблиці людський капітал у 2018 році в Україні посів на 43 місці проти 40-ї у 2016 році, цей показник зменшився за рахунок скорочення державних витрат на освіту. За підіндексом використання знань та технологій Україна у 2018 році на 27 місці рейтингу

проти 33 у 2016 році. Інституційний рівень України у 2018 році має 107 місце що на 6 позицій нижче ніж у 2016 та 2017 роках. За рівнем інфраструктури Україна має 89 місці рейтингу проти 99 у 2016 році.

За даними Держкомстату з 2014-2017 роки найбільша частка інноваційно-активних підприємств припадає на переробну промисловість (45,6%) та оптову торгівлю (22,8%), інформація та телекомунікації (8,5%), транспорт (6,6%), діяльність у сферах архітектури та інжинірингу (4,2%), фінансова та страхова діяльності (3,0%), наукові дослідження та розробки (2,3%), тощо [4] рис. 1.

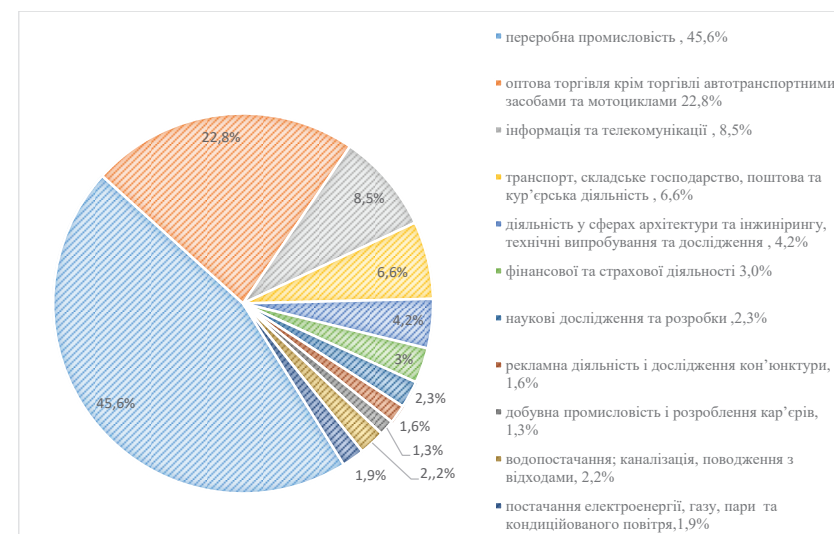

Рис. 1. Розподіл інноваційно-активних підприємств протягом 2014-2017 років за видами економічної діяльності

Частка інноваційної діяльності підприємств, за рекомендованими видами економічної діяльності, становила 18,4%, у тому числі здійснювали технологічні інновації – 11,8% (5,7% – продуктивні і 10,3% – процесові), нетехнологічні – 13,4% (8,7% – організаційні і 10,2% – маркетингові) [4].

Такі галузі переробної промисловості України як машинобудування, нафтова і газова промисловість, металургійне виробництво,

стикаються з великим конкурентним тиском. Підприємства цих галузей повинні володіти відповідним інтелектуальним капіталом (знання, навички, тощо) для реалізації інновацій, оскільки вони відіграють важливу роль в досягненні зазначеної мети [8; 13].

Дослідники стверджують, що інноваційно-орієнтовані підприємства повинні приймати різні і цілеспрямовані заходи в навчанні, підготовки і культури персоналу які дозволять поліпшити інтелектуальний капітал для реалізації інновацій [2; 13].

Процес дослідження проблеми формування та використання інтелектуального капіталу висвітлено в публікаціях як українських так і зарубіжних авторів.

Вважається, що термін «інтелектуальний капітал» вперше використав у 1969 році відомий американський дослідник Дж. К. Гелбрейт [3]. Проте ще у 1829 році Ш. Фур'є [14] у своїй праці «Новий господарський соціетарний світ» до основних чинників виробництва, окрім праці й матеріально-речовинного капіталу, додав ще один вагомий нематеріальний чинник – таланти, який, по суті, є інтелектуальним активом.

Водночас глибокі теоретико-методологічні дослідження цієї економічної категорії були започатковані наприкінці ХХ ст. у працях Л. Едвінсона [15], Т. Стюарта [11], С. Алберта і К. Бредлі [16], Дж. Тіса [12], В.С. Ефремова [6], О. Бутніка-Сіверського [1], Д. Клейна [21], Б. Брукінга [19], Дж. Гелбрейта [3], К.В. Ковтуненко [8], В.Л. Іноземцева [7], Б.Б. Леонтєва [9] та ін. (табл. 2).

Як бачимо поняття інтелектуального капіталу нині трактується по-різному:

- як знання;
- як нематеріальні активи;
- інтелектуальні активи, інтелектуальні ресурси.

В цілому, інтелектуальний капітал відноситься до цінних ресурсів, пов'язаних зі знаннями (наприклад: знання, творчості людини, досвіду, організаційним технологіям, відносинам з клієнтами і професійним навичкам), якими володіють підприємства і які використовують для створення вартості і досягнення конкурентної переваги.

Цікавими для вивчення виглядають компоненти інтелектуального капіталу що включають людський, структурний і реляційний

Таблиця 2. Підходи до трактування дефініції «інтелектуальний капітал»

Автор	Визначення
Л. Едвінсон	Описує інтелектуальний капітал як знання, яке можна перетворити на значення. Він (інтелектуальний капітал) дорівнює сумі людського і структурного капіталу та охоплює прикладний досвід, організаційні технології, відносини з клієнтами та професійні навички, які надають підприємствам конкурентні переваги.
Т. Стюарт	Стверджує що інтелектуальний капітал – це невидимі активи, знання, базисна компетенція, стратегічні активи, базисні можливості, невлічливі ресурси, організаційна пам'ять.
С. Алберт, К. Бредлі	Називають інтелектуальний капітал процесом перетворення знань невідчутних активів в корисні ресурси, які дають конкурентні переваги індивідуумам, підприємствам і націям.
Дж. Тіс	Застосовує синонімічне інтелектуальному капіталу поняття «знансві активи», акцентуючи таким чином на необхідності отримання економічної вигоди від індивідуальних і організаційних знань як стратегічних активів.
В.С. Ефремов	Вважає, що інтелектуальний капітал – це знання, які має в своєму розпорядженні організація, виражені в ясній, недвозначній формі, що легко передається.
О. Бутнік-Сіверський	«Інтелектуальний капітал – це один із різновидів капіталу, який має відповідні ознаки капіталу і відтворює, одночасно, властиву лише йому (інтелектуальному капіталу) специфіку і особливості. Як економічна категорія інтелектуальний капітал розглядається з позиції авансованої інтелектуальної власності, що під час свого руху приносить більшу вартість за рахунок додаткової вартості».
Д. Клейн	Формалізований і зафіксований інтелектуальний матеріал, що використовується для виробництва більш цінного майна.
Б. Брукінг	Визначає інтелектуальний капітал як термін для позначення нематеріальних активів, без якого підприємство не може існувати.
Дж. Гелбрейт	Уявляє інтелектуальний капітал як суму всього того, що знають працівники підприємства і що дає конкурентну перевагу підприємству на ринку: патенти, процеси, управлінські навички, технології, досвід та інформація про споживачів і постачальників. Об'єднані разом, ці знання складають інтелектуальний капітал.
В.Л. Іноземцев	Визначає інтелектуальний капітал як «колективний мозок», що акумулює наукові та буденні знання працівників, інтелектуальну власність і накопичений досвід, спілкування й інформаційну структуру, інформаційні мережі та імідж підприємства.

Закінчення табл. 2

К.В. Ковтуненко	Інтелектуальний капітал – це поняття, що характеризує нематеріальні та неосяжні активи підприємства, які представляють собою розумові знання, тобто не від'ємні від співробітників, та знання, втілені в результатах розумової діяльності (структурах, інтелектуальній власності, зв'язках з клієнтами, іміджі, ділова активності, репутації, досвіді, креативності та т. і.), при чому не має значення чи придбаний актив у третіх осіб (наприклад, патент), чи створений в підприємства, оскільки основною ознакою є те, що актив є результатом розумової діяльності.
Б.Б. Леонтєв	Під інтелектуальним капіталом підприємства розглядає вартість сукупності інтелектуальних активів, що є у нього, включаючи інтелектуальну власність, його природні і придбані інтелектуальні здібності і навички персоналу, а також накопичені бази знань і корисні стосунки з іншими суб'єктами.
Н. Бонтіс	Це більше, ніж просто «інтелект як чистий інтелект», а скоріше включає в себе ступінь «інтелектуальної дії». У цьому сенсі інтелектуальний капітал не тільки є статичний нематеріальний актив як такий, але також ідеологічний процес.
Санкт-Онж	Він складається з людського капіталу, структурного капіталу та капіталу клієнтів.
Роос, Пайк та інші	Інтелектуальний капітал можна визначити як усі негрошові та нефізичні ресурси, які є повністю або частково підконтрольні підприємству і які сприяють створенню цінності підприємства. Інтелектуальний капітал поділяється на три категорії: реляційні, організаційні та людські.

Джерело: складено автором за [1; 3; 6; 7; 8; 9; 11; 12; 15; 16; 18; 19; 21; 26; 27]

капітал [2; 8; 10; 13; 15 та інші], які широко вивчалися в науковій літературі, рис. 2.

Такі автори як Едвінссон і Мелоун [15], стверджують, що ці три компоненти інтелектуального капіталу взаємно циркулюють і впливають один на одного. Стюарт [11] додає, що ці компоненти доповнюють один одного, а інтелектуальний капітал найбільш ефективний, коли ці три компонента підтримують один одного.

Інтелектуальний капітал широко розглядається в якості основи для майбутнього швидкого економічного зростання країни та регіонів і накопичення багатства, тобто його компоненти грають вирішальну роль в досягненні сталого розвитку. Підкреслення важливості інтелектуального капіталу не тільки підвищує конкурентну перевагу

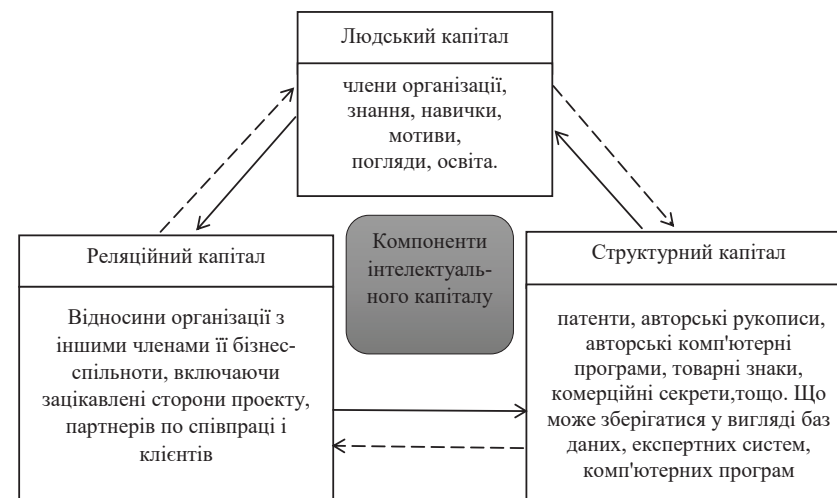

Рис. 2. Компоненти інтелектуального капіталу

підприємств, але також може сприяти сталому розвитку та економічному зростанню [9; 30]. В епоху глобалізації економіки інтелектуальний капітал все частіше розглядається в якості важливого чинника поліпшення нефінансової [10; 12] та інноваційної ефективності підприємств [2; 8; 15].

Як бачимо багатьма дослідниками вивчається роль інтелектуального капіталу, однак мало хто розглядав фактор взаємообміну знаннями та аналізували взаємозв'язок між інтелектуальним капіталом, обміном знаннями та ефективністю інновацій в машинобудівній галузі.

Ці упущення в дослідженнях підкреслюють важливість вивчення взаємозв'язків між інтелектуальним капіталом, взаємообміном знаннями та інноваційною діяльністю машинобудівних підприємств.

Знання як найважливіший інструмент на етапі становлення і розвитку епохи економіки знань все частіше використовується підприємствами розвинених країн світу для посилення власної стратегії розвитку.

Машинобудівна галузь є наукомісткою галуззю України, яка відома своїм унікальним робочим середовищем і режимом роботи. Проте, ця

галузь все ще повільно використовує переваги технологій управління знаннями, таких як системи управління документами для оцінки ходу машинобудівних проектів і системи стеження за кадрами на основі камер відеоспостереження для моніторингу та управління працівниками на місцях.

Процес управління знаннями включає отримання знань, створення знань, взаємообмін знаннями та їх використання, причому взаємообмін знаннями є найбільш важливим компонентом.

Взаємообмін знаннями – це безперервний процес збирання знань в формі інформації, обробки та передача кумулятивно-отриманої інформації одержувачу. Тільки коли знання поширюються, інтегруються і використовуються за допомогою організаційного навчання, вони можуть бути перетворені в нові продукти, технології та послуги для задоволення потреб клієнтів і підвищення ефективності інновацій на машинобудівних підприємствах.

Взаємообмін знаннями здійснюється під час:

- відвідування брифінгів, конференцій, семінарів з відповідної тематики;
- вивчення наукових видань з відповідної тематики;
- проходження стажувань на вітчизняних та закордонних підприємствах відповідної галузі, тощо.

Маскелл [23] стверджує, що тісний зв'язок та взаємна довіра між підприємствами і зовнішніми організаціями можуть позитивно впливати на організаційне навчання та взаємообмін знаннями, просувати інноваційну діяльність і підвищувати інноваційний потенціал.

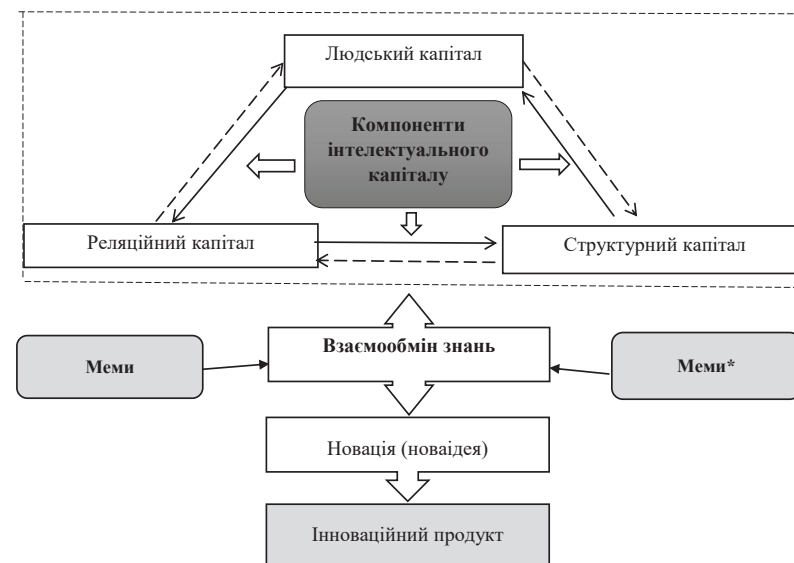
Для машинобудівних підприємств взаємообмін інформацією між організаціями є ключовим оскільки може створити можливості для вирішення з'явившихся проблем, які створюють початкову цінність для успішної реалізації інноваційного проекту.

Інновації можуть розглядатися як новий продукт, але в інших контекстах інновація може ставитися до нового виробничого процесу, використання дешевих матеріалів для завершення проекту без зміни характеру продукту або поліпшення інструментів або методів для досягнення інновацій [21]. Різні визначення привели до появи різноманітних типів інновацій, включаючи інновації в продуктах або процесах, інновації в області маркетингу або організації, поступові або

радикальні інновації, технологічні або управлінські інновації, а також розвиток ринку або впровадження технологій.

Більшість досліджень визначили інтелектуальний капітал як один з найбільш важливих елементів для досягнення ефективності інновацій. Чен М.С. та інші [17] стверджують, що підприємство з великим обсягом інтелектуального капіталу володіє більш сильною інноваційною здатністю і кращою інноваційною ефективністю в порівнянні з підприємствами з низьким інтелектуальним капіталом. Зеренлєрта інші [25] виявили, що три типи інтелектуального капіталу позитивно пов'язані з інноваційною діяльністю.

На основі наведеного вище аналізу, модель взаємозв'язку типів інтелектуального капіталу з інноваційною діяльністю машинобудівних підприємств наведена на рис. 3.

*Мем (англ. *тете*; у іншій транскрипції — «мім») — одиниця культурної інформації, поширювана від однієї людини до іншої за допомогою імітації, навчання тощо.

Рис. 3. Взаємозв'язок типів інтелектуального капіталу з інноваційною діяльністю машинобудівних підприємств

Як видно з рис. 3 компоненти інтелектуального капіталу та мему значно впливають на взаємообмін знаннями. Структурний капітал має найбільший вплив на взаємообмін знаннями та ефективність інновацій. Відповідно до висновків Кіанто А. та інших [22], структурний капітал має найбільший вплив на ефективність інновацій через те, що структурний капітал є основним елементом інтелектуального капіталу, а корпоративна культура є ключовою частиною підприємства, яке визначає його майбутній розвиток.

Накопичення і застосування патентів і інституалізація знань машинобудівними підприємствами може допомогти їм розширити свої існуючі знання та реалізувати інновації в формі нових патентів і нагород, що, в свою чергу, може допомогти їм підвищити свої інноваційні здібності і ефективність [8]. Організаційна структура, правила і норми, виробничі процеси і умови машинобудівних підприємств також забезпечують міцну основу для їх безперебійної роботи. Корпоративна культура забезпечує платформу для заохочення спілкування та взаємообміну між співробітниками, допомагаючи їм накопичувати знання, досвід і професійні ноу-хау в позитивній робочій атмосфері, а також просуваючи гармонійні відносини між командами. Нематеріальний капітал, такий як права на інтелектуальну власність, значно підвищує міцність машинобудівних підприємств і забезпечує основні умови для поліпшення їх інноваційної діяльності.

Людський капітал також позитивно впливає на ефективність інновацій. Цей висновок узгоджується з висновками Барчак і Уілмона [14] та Волощук Л.О. [30] які стверджують, що професійні навички, досвід, управлінські здібності та креативність співробітників і керівників інноваційних проектів можуть позитивно впливати на ефективність інновацій. Зміцнення зв'язків може також надати підприємствам велику кількість зовнішніх знань і технологій, а також допомогти їм отримати достатні інформаційні ресурси для просування їх інноваційної діяльності.

Реляційний капітал здійснює найменший вплив на ефективність інновацій оскільки інноваційно-орієнтовані машинобудівні підприємства України в основному вимагають зусиль учасників на виробничих майданчиках. Хоча реляційний капітал вважається необхідністю для сучасних підприємств, одного цього ресурсу може

не вистачити машинобудівним підприємствам для досягнення ефективності інновацій.

Таким чином людський, структурний і реляційний капітал – здійснює істотний позитивний вплив на інноваційні показники машинобудівної галузі. Прикладом питань взаємообміну знаннями наведені в табл. 3.

Таблиця 3. Приклади взаємообміну знаннями та мему

Приклад взаємообміну знаннями	Приклад мему
у виробництві або ремонті машинобудівних деталей, пов'язаних із забезпеченням істотного збільшення довговічності	метод напилення
	технічні рішення
	екологічність
	закони розвитку технічних систем
	собівартість
у застосуванні ефективних технологій та обладнань для зміцнення поверхні металевих виробів	ефективність
	пластичне деформування
	спеціальні види термічної обробки
	нанесення покриттів
	апаратура для оперативного неруйнівного контролю якості зміцненої поверхні

Джерело: оброблено на засадах [5]

З метою досягнення довгострокового розвитку у реформуванні машинобудівної галузі необхідно залучити до штату співробітників що орієнтовані на знання та здатні запропонувати нові ідеї. Також необхідно організовувати регулярні тренінги для своїх співробітників, щоб допомогти їм розвинути почуття новаторства і реалізувати нові можливості та ідеї.

Групові зусилля в машинобудівній галузі також повинні бути посилені, з огляду на те, що в деяких інноваційних проектах в цій галузі часто беруть участь люди з різних спеціальностей, підрозділів і відділів. Тому машинобудівні підприємства повинні також зосередитися на спільному вирішенні поставлених завдань і розподілі обов'язків між працівниками.

Узагальнюючи вище наведене інтелектуальний капітал може сприяти інноваційної діяльності машинобудівних підприємств за

допомогою взаємообміну знань. Тому машинобудівні підприємства повинні підкреслити роль знань, задіяти свій інтелектуальний капітал і постійно підвищувати ефективність своїх інновацій, повністю використовуючи свій інтелектуальний капітал і взаємообмін.

Література

1. Бутник-Сиверский А. Формирование неэкономике в сфере интеллектуальной собственности с позиции процессов интенсификации // Теория і практика інтелектуальної власності – 2017. – № 3. – С. 57-67.
2. Волощук Л.О. Теоретико-методологічні засади безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства. дис. доктора екон. наук : 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Волощук Лідія Олександрівна. – Одеса, 2016. – 605 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://economics.opu.ua/naukova-baza/voloschuk_dis.pdf
3. Гэлбрейт Дж. 2004 Новое индустриальное общество: Пер. с англ. / Дж. Гэлбрейт. – М.: ООО «Издательство АСТ»; ООО «Транзиткнига»; СПб.: Terra Fantastica.
4. Державна служба статистики України, 2018. // Наукова та інноваційна діяльність України, 2017 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_nauka_2017.pdf
5. Драгобецький В.В. Застосування евристичних методів для вибору технології нанесення захисних покриттів у машинобудуванні / В. В. Драгобецький, О. В. Троцько, О. С. Серєда // Сучасні технології в машинобудуванні, транспорті та гірництві Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. Випуск 3/2012 (74). С. 114-116. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/5821/1/17.pdf>
6. Ефремов В. С. Бизнес-системы постиндустриального общества / В. С. Ефремов // Менеджмент в России и за рубежом. – 1999. – № 5. – С. 18–26.
7. Иноземцев В. Л. За пределами экономического общества. Постиндустриальные теории и постэкономические тенденции в современном мире / В. Л. Иноземцев. – М. : Academia, 1998. – 640 с.
8. Ковтуненко К.В. Особливості обліку та оцінки інтелектуального капіталу як фактору інноваційного розвитку промислового підприємства: монографія / К.В. Ковтуненко, Л.В. Скороходова. – Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2013. – 125 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/6099/1/kovtunenkovoloschuk_skorohodova_2013.pdf
9. Леонтьев Б.Б. Цена капитала. Интеллектуальный капитал в российском бизнесе / Б.Б. Леонтьев. – М.: Издательский центр «Акционер», 2002. – 200 с.
10. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2017 році: аналітична довідка / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша та ін. – К.: УкрІНТЕІ, 2018. – 98 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/monitoring-prioritet/stan-id-2017-f.pdf>
11. Стюарт Т.А. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций / Т.А. Стюарт; перевод с англ. – М.: Поколение, 2007. – 368 с.
12. Тис Дж. Получение экономической выгоды от знаний как активов: «новая экономика», рынки ноу-хау и нематериальные активы / Дж. Тис // Российский журнал менеджмента. – 2004. – № 1. – С. 12–17.
13. Філіппова С. В. Інтелектуальний потенціал як головний чинник формування інтелектуального капіталу / С. В. Філіппова, К. В. Ковтуненко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 776. – С. 81-86. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_776_15
14. Фурье Ш. Новый хозяйственный и социетарный мир / Ш. Фурье // Избр. соч. – Т. 3, 4. – М.; Л. : Изд. АН СССР, 1954. – Т. 3. – 600 с., Т. 4. – 587 с.
15. Эдвинссон Л. Интеллектуальный капитал. Определение истинной стоимости компании / Л. Эдвинссон, М. Мэлоун // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / под ред. В.Л. Иноземцева. – М.: Изд-во «Академия», 1999. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.iir-mp.narod.ru/books/inozemcev/index.html>.
16. Albert S., Bradley K. The Impact of Intellectual Capital / Open University Business School pricing Paper. – 1996. – № 15. – P. 15–20.
17. Barczak, G. & Wilemon, D. (2003). Team Member Experiences in New Product Development: Views from the issn: 0718-2724. (<http://www.jotmi.org>) journal of technology management & innovation jotmi Research Group 39 Trenches. R&D Management, V.33(5), 463-479.

18. Bontis, N. (1998). Intellectual capital: an explanatory study that develops measures and models. *Management Decision*, 1998, No. 36/2, p. 63–76.
19. Brooking A. *Intellectual Capital. Core Asset for the Third Millennium Enterprise* / A. Brooking. – London : Internantional Thomson Business Press, 1996. – 224 p.
20. Chen, M. C., Cheng, S. J. And Hwang, Y. (2005). An Empirical Investigation of the Relationship between Intellectual Capital and Firms' Market Value and Financial Performance, *Journal of Intellectual Capital*, 6 (2), pp. 159-176.
21. Klein D., Prusak L. 1994 “Characterizing Intellectual Capital”, multi-client program working paper – Boston: Ernst & Young Center for Business Innovation, March, 1994.
22. Kianto, A., Ritala, P., Spender, J.-C., & Vanhala, M. (2014). The interaction of intellectual capital assets and knowledge management practices in organizational value creation. *Journal of Intellectual Capital*, 15(3), 362–375.
23. Maskell, P. Social Capital, Innovation, and Competitiveness. In *Social Capital: Critical Perspectives*; Baron, S., Field, J., Schuller, T., Eds.; Oxford University Press: Oxford, UK, 2000; pp. 111–123.
24. Miroshnychenko O. The intellectual capital of an enterprise: the innovative aspect // *Informacijos Mokslai*. – 2013. – № 63. – С. 31-42 [Електронний ресурс] – Режим доступу: [file:///C:/Users/Ann/Desktop/1593%23%23default.genres.article%23%23-998-0-10-19700101%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Ann/Desktop/1593%23%23default.genres.article%23%23-998-0-10-19700101%20(2).pdf)
25. Muammer Zerenler Intellectual Capital and Innovation Performance: Empirical Evidence in the Turkish Automotive Supplier // M. Zerenler, S.B. Hasiloglu, M. Sezgin // *J. Technol. Manag. Innov.* 2008. – № 26. – С. 31-40. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://pdfs.semanticscholar.org/3347/f1e8c3d7b55992665a33b3a7a16fb5f0a01b.pdf>
26. Roos G.; Pike S.; Fernstro L. (2005). *Managing Intellectual Capital in Practice*. Butterworth-Heinemann, New York, 2005. 384 p.
27. Saint-Onge, H. (1996). Tacit knowledge: the key to strategical ignment of intellectual capital. *Strategy and Leadership*, 1996, No. 2, p. 10–14. ; The Global Innovation Index 2016 Winning with Global Innovation. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2016.pdf
28. The Global Innovation Index 2017 Winning with Global Innovation. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2017.pdf
29. The Global Innovation Index 2018 Winning with Global Innovation. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2018.pdf
30. Voloschuk L.O. Intellectual and innovative capital as an innovation activities results of industrial enterprises. / O.I. Nosovets, L.O. Voloschuk, K.V. Kovtunencko // (Носовець О.І., Волощук Л.О., Ковтуненко К.В. Інтелектуальний та інноваційний капітал як результати інноваційної діяльності промислових підприємств, англ.) *Науковий журнал «Економіка: Реалії часу»*. – 2018. – № 4(38). – С. 49–60. Режим доступу: <https://economics.opu.ua/438-2>